

На основу члана 177. став 1. и члана 179. став 2. Закона о здравственој заштити ("Службени гласник РС ", број 107/05),

министар здравља доноси

ПРАВИЛНИК

О ПРИПРАВНИЧКОМ СТАЖУ И СТРУЧНОМ ИСПИТУ ЗДРАВСТВЕНИХ РАДНИКА И ЗДРАВСТВЕНИХ САРАДНИКА

Члан 1.

Овим правилником прописују се план и програм приправничког стажа за приправнике здравствене раднике и здравствене сараднике, ближи услови које морају испуњавати здравствене установе и други облици здравствене службе (у даљем тексту: приватна пракса) у којима се може обављати приправнички стаж, образац приправничке књижице, начин вођена приправничке књижице, програм, садржина, начин и поступак полагања стручног испита, као и образац уверења о положеном стручном испиту.

Члан 2.

Приправнички стаж је практичан рад под надзором овлашћеног здравственог радника, односно здравственог сарадника - ментора, којим се здравствени радник и здравствени сарадник (у даљем тексту: приправник) оспособљава за самосталан рад, у складу са законом.

Приправнички стаж се обавља у здравственим установама и приватној пракси под непосредним надзором здравственог радника, односно здравственог сарадника који има најмање пет година радног искуства након положеног стручног испита, у складу са законом.

Члан 3.

Приправнички стаж се обавља у здравственој установи, односно приватној пракси која испуњава следеће услове, и то:

1) да обавља одређене послове здравствене делатности према захтевима појединог дела плана и програма приправничког стажа за приправнике здравствене раднике и здравствене сараднике;

2) да у обављању одређених послова здравствене делатности из тачке 1) овог става учествује здравствени радник, односно здравствени сарадник који има најмање пет година радног искуства након положеног стручног испита;

3) да има потребну медицинску и техничку опрему за успешно спровођење програмом предвиђеног оспособљавања према захтевима савремене медицине.

Ако здравствена установа, односно приватна пракса у којој приправник обавља приправнички стаж не испуњава услове прописане у ставу 1. овог члана, а према прописаном плану и програму за одређену област, може га упутити у другу здравствену установу, односно приватну праксу у којој се тај део стажа може обавити.

Члан 4.

Приправнички стаж се обавља по плану и програму којим су утврђене превентивне, дијагностичке, терапијске и рехабилитационе процедуре и вештине које приправник треба да савлада у току приправничког стажа.

План и програм приправничког стажа одштампан је уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 5.

Стручни испит састоји се из општег и посебног дела.

У оквиру општег дела врши се провера:

1) основних знања о уставном уређењу и прописима о здравственој заштити, здравственом осигурању, лековима и медицинским средствима, пензијском и инвалидском осигурању и радним односима.

У оквиру посебног дела врши се провера:

2) оспособљености здравствених радника, односно здравствених сарадника за самостално предузимање и обављање стручно-медицинских мера, поступака и активности у вршењу послова здравствене делатности предвиђених планом и програмом приправничког стажа из члана 4. овог правилника.

Члан 6.

Приправнички стаж обавља се у радно време у трајању од 40 сати недељно.

Приправнички стаж обавља се по правилу без прекида.

Под оправданим прекидом приправничког стажа сматра се болест, породилско одсуство и војна обавеза.

Уколико је дошло до оправданог прекида приправничког стажа у случајевима из става 3. овог члана, приправнички стаж се продужава за онолико времена колико је прекид трајао.

Члан 7.

О обављању приправничког стажа води се Приправничка књижица за здравствене раднике и здравствене сараднике на Обрасцу 1 који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Приправничку књижицу издаје здравствена установа и приватна пракса у којој је приправник запослен, односно са којим је закључен уговор о волонтерском раду ради обављања приправничког стажа.

Здравствени радник, односно здравствени сарадник који у складу са законом врши непосредан надзор над обављањем приправничког стажа уписује у приправничку књижицу део приправничког стажа и оверава га својим потписом и факсимилом.

Почетак и завршетак приправничког стажа оверава својим потписом и печатом директор здравствене установе, односно оснивач приватне праксе, у којој је започет, односно завршен приправнички стаж.

Члан 8.

По завршеном приправничком стажу здравствени радници и здравствени сарадници са високом школском спремом подносе писмену пријаву за полагање стручног испита испитној комисији коју министар надлежан за послове здравља образује при министарству надлежном за послове здравља, заједно са овереним преписом дипломе о завршеном факултету и овереном приправничком књижицом.

Здравствени радници и здравствени сарадници са вишом и средњом школском спремом подносе писмену пријаву за полагање стручног испита испитној комисији коју министар надлежан за послове здравља образује при заводу за јавно здравље, заједно са овереним преписом дипломе о завршеној одговарајућој школи и овереном приправничком књижицом.

Пријава са документацијом из става 1. овог члана подноси се најкасније 30 дана пре полагања стручног испита.

Место полагања стручног испита одређује министарство надлежно за послове здравља.

Члан 9.

Стручни испит полаже се јавно, истовремено пред свим члановима испитне комисије.

Испитну комисију именује министар надлежан за послове здравља за све области.

Испитна комисија састоји се од председника и других чланова комисије.

Председник и други чланови испитне комисије имају најмање исти степен школске спреме као и приправник који полаже стручни испит, као и положен стручни испит и пет година рада у струци.

У испитну комисију именују се стручњаци одговарајуће школске спреме који се баве одговарајућим пословима здравствене делатности.

Посебан део стручног испита за докторе медицине, докторе стоматологије, дипломиране фармацеуте и дипломиране фармацеуте — медицинске биохемичаре испитују испитивачи који су добили назив примаријус.

Члан 10.

Испитне комисије за полагање стручног испита посебно се образују за:

- 1) докторе медицине;
- 2) докторе стоматологије;
- 3) дипломиране фармацеуте;
- 4) дипломиране фармацеуте медицинске биохемичаре;
- 5) здравствене сараднике са високом школском спремом;
- 6) здравствене раднике са вишом и средњом школском спремом;
- 7) здравствене сараднике са вишом и средњом школском спремом.

Члан 11.

По завршеном стручном испиту комисија оцењује целокупан успех приправника.

Оцена успеха на стручном испиту гласи "положио" и "није положио" и доноси се већином гласова чланова испитне комисије.

Члан 12.

Приправник који не положи стручни испит може да полаже тај испит у року који не може бити краћи од 60 дана од дана полагања стручног испита.

Члан 13.

О току испита води се Записник о полагању стручног испита на Обрасцу 2 који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 14.

Здравственом раднику, односно здравственом сараднику са високом стручном спремом који је положио стручни испит издаје се Уверење о положеном стручном испиту на Обрасцу 3 који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Здравственом раднику, односно здравственом сараднику са вишом и средњом стручном спремом који је положио стручни испит издаје се Уверење о положеном стручном испиту на Обрасцу 4 који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 15.

Приправник је дужан да обавести испитну комисију при министарству надлежном за послове здравља, односно при заводу за јавно здравље ако је из оправданих разлога спречен да приступи испиту у року одређеном за полагање стручног испита најмање три дана пре дана одређеног за полагање испита.

Уколико приправник не обавести испитну комисију при министарству надлежном за послове здравља, односно при заводу за јавно здравље у року предвиђеном у ставу 1. овог члана или је разлог одустајања од полагања испита неоправдан, сматра се да испиту није приступио.

Члан 16.

Административно - техничке послове за испитну комисију обавља секретар који се именује актом о образовању испитне комисије.

Секретар је дужан да током полагања стручног испита води записник.

Члан 17.

Даном ступања на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о приправничком стажу и стручном испиту здравствених радника и здравствених сарадника ("Службени гласник РС", број 89/93).

Члан 18.

Овај правилник ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".

Број: 110-00-113/06-02	МИНИСТАР
У Београду, 1. јуна 2006. године	проф. др Томица Милосављевић

ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРАВНИЧКОГ СТАЖА

I. ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРАВНИЧКОГ СТАЖА ЗА ДОКТОРЕ МЕДИЦИНЕ ЧИЈЕ ОСНОВНЕ СТУДИЈЕ ТРАЈУ ШЕСТ ГОДИНА:

а) План приправничког стажа:

1.	Примарна здравствена заштита са организацијом здравственог система и актуелним законодавством	3 месеца
2.	Интерна медицина	1 месец
3.	Педијатрија	1 месец
4.	Гинекологија	15 дана
5.	Хирургија	15 дана

б) Програм приправничког стажа обухвата знања и вештине које доктор медицине треба да савлада у току приправничког стажа из горе наведених области медицине.

Предлог програма обухвата нивое знања и вештина према садржају рада, који су означени на следећи начин:

1. Знања

- Репродукује (означено са Р)

2. Вештине

- Посматра (означено са П)

- Изводи (означено са И); колико пута (означено бројем уз одговарајућу скраћеницу)

1. ПРИМАРНА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА СА ОРГАНИЗАЦИЈОМ ЗДРАВСТВЕНОГ СИСТЕМА И АКТУЕЛНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ (3 МЕСЕЦА)

Знања:

Р - репродукује

Познавање разноврсних налаза других специјалиста и њихово правилно интерпретирање	Р
Познавање предности кућног лечења и неге	Р
Принципи палијативне неге	Р
Познавање правних оквира свог деловања	Р
Познавање улоге и значаја примарне здравствене заштите у систему здравствене заштите Србије	Р
Познавање програма унапређења здравља за популационе групе са којима ради	Р

Познавање класификационих система који се користе у примарној здравственој заштити (МКВ/Х, МКРУ/П, и др)	Р
Познавање принципа вођења медицинске документације и евиденције као и етичке и правне последице (обавезе и права пацијената)	Р
Познавање начина комуникације са специјалистичким службама и другим службама (нпр. патронажна служба) и правилан начин упућивања укључујући и критеријуме за упућивање код специјалисте	Р
Познавање комуникација са другим службама ван здравственог сектора и са невладиним организацијама	Р
Познавање превенције, благовремене дијагностике, диференцијалне дијагностике, лечење, рехабилитација и друге поступке са болесницима који се појављују у ординацији опште медицине	Р
Познавање мера рационалног прописивања лекова за одређене болести и поремећаје здравља	Р
Познавање начела оцењивања радне способности у смислу привремене спречености за рад услед болести, повреде и осталих поремећаја здравља	Р
Познавање начела оцењивања радне способности у смислу привремене спречености за рад услед болести, повреде и осталих поремећаја здравља	Р
Познавање метода за рано откривање незаразних болести	Р
Познавање могућности и домета превентивних активности	Р
Познавање водича добре праксе за најчешћа обољења и стања у ПЗЗ (шећерна болест, КВБ, рак, плућне болести и др.)	Р

Вештине:

П - посматра

И - изводи

Специфичан начин узимања анамнезе у примарној здравственој заштити	И10х
Објективни преглед болесника	И10х
Систематски превентивни преглед одраслог са испитивањем ризичног понашањем	И 5х
Неуролошки преглед	И 5х
Психијатријски интервју	И 2х
Припрема оболелог и повређеног за транспорт	И 2х
Обрада и преврћање хируршке ране	И 5х
Постављање уринарног катетера	И 5х
Испирање спољашњег ушног канала	И 5х
Брис носа и ждрела	И 1х
Инјекције (интрадермално, с.ц, и.м., и.в.)	И10х свака
Вакцинисање по програму имунизације	И 3х

Снимање и читавање ЕКГ-а	И10х
Демонстрација употребе инхалатора болесницима	И 5х
Рационално прописивање лекова за одређене болести и поремећаје здравља	И10х
Писање рецепата	10х
Препознавање нежељених терапијских ефеката и њихово отклањање	И 3х
Препознавање разноврсних налаза других специјалиста и њихово правилно интерпретирање	И 5х
Интерпретација и коришћење налаза лабораторијских анализа	И10х
Интерпретација и коришћење налаза Ro	И10х
Интерпретација и коришћење налаза ултразвука	И 2х
Комуникација са специјалистичким службама и правилан начин упућивања укључујући и критеријуме за упућивање код специјалисте	И10х
Писање упута	И10х
Вођење медицинске документације болесника (здравствени картон)	И10х
Оцењивање радне способности у смислу привремене спречености за рад услед болести, повреде и осталих поремећаја здравља	И10х
Писање дознака, отварање боловања и издавање потврда о привременој спречености за рад	И10х
Издавање лекарског уверења и повредне листе	И 2х
Пружање хитне помоћи (у здравственој установи, ван здравствене установе и у току транспорта)	И 5х
Методе медицинске помоћи код срчаног застоја, престанка дисања, акутних тровања, топлотног удара, дехидратације, опекотина	1 2х
Осмишљавање и обављање кућних посета	И 5х
Вођење разговора са болесником и његовом породицом у амбуланти и код куће	И10х
Здравствено васпитање у заједници у којој ради	И 3х
Вођење умирућег болесника	Р 2х
Преглед умрлог	Р 2х
Издавање умрлице	Р 2х
Хигијенско - епидемиолошка заштита:	

2. ПЕДИЈАТРИЈА (1 месец)

Знања:

Р - репродукује

Познаје принципе здравственог васпитања за очување и подизање општег здравственог стања с посебном пажњом на поједине добне групе као што су новорођенчад, дојенчад и адолесценти;	Р
Познаје принципе систематског здравственог надзора деце - посебно дојенчади, деце пред упис у школу и адолесцената	Р
Познаје принципе специфичне заштите у односу на чиниоце ризика по здравље, болести и повреде, а нарочито акутних и заразних обољења, посебно AIDS/а и масовних незаразних обољења	Р

Познаје методе ране дијагностике укључујући методе самоконтроле	Р
Овладава знањима, техникама и методима клиничког прегледа, постављању почетне и коначне дијагнозе, као и скрининг методама	Р
Познаје методе благовременог и ефикасног лечења најчешћих стања, обољења и повреда	Р
Овладава принципима пружања хитне медицинске помоћи повређеним и оболелим у здравственој установи, изван здравствене установе и током транспорта	Р
Познаје принципе кућног лечења оболеле и повређене деце	
Познаје индикације за рехабилитацију и методе практичне примене одређених метода рехабилитације	Р
Овладава индикацијама за коришћење консултативних специјалистичких и конзилијарних прегледа	Р
Познаје индикације за лабораторијске, рендген, ЕКГ, ултразвучне и друге помоћне дијагностичке методе	Р
Познаје индикације за упућивање на болничко лечење	Р
Овладава принципима прописивања лекова, санитетског материјала и помоћних медицинских средстава у складу са фармакотерапијском доктрином	Р
Познаје водиче добре клиничке праксе за најчешћа обољења и стања (астма, шећерна болест, хипертензија, гојазност, акутни гастроинтестинални поремећаји)	Р
Познаје главне облике ризичног понашања у адолесценцији (пушење, алкохолизам, наркоманија, прерана полна активност)	Р

Вештине:

П - посматра

И - изводи

Систематски преглед здравог дојенчета	И-10х
Систематски преглед предшколског детета	И-10х
Систематски преглед школског детета	И-10х
Систематски преглед адолесцента	И-10х
Мерење телесне масе, телесне висине и обима главе и упоређивање са стандардима (графиконима) раста	И-20х
Процена дентиције	И-20х
Процена стадијума полног сазревања	И-20х
Испуњавање здравственог картона	И-5х
Проверавање уредности вакцинација (у здравственој књижици и картону детета)	И-10х
Објашњавање родитељима (и деци) значаја вакцинација	И-10х
Давање писаног савета за исхрану дојенчета, потхрањеног и гојазног детета	П-10х
Практична примена оралних, супкутаних и интракутаних вакцина	И-15х
Индивидуални здравствено-васпитни рад са адолесцентима	П-5х
Групни здравствено-васпитни рад са адолесцентима	П-2х

Анамнеза и преглед болесног дојенчета	И-10х
Анамнеза и преглед болесног предшколског и школског детета	И-10х
Анамнеза и преглед болесног адолесцента	И-10х
Узимања бриса ждрела	И-10х
Директни отоскопски преглед	И-10х
Индијектни отоскопски преглед	П-5х
Преписивање рецепта	И-15х
Писмено упутство за оралну регидрацију	П-3х
Тумачење резултата хематолошких и биохемијских анализа	И-10х
Тумачење резултата рендгенских и ултразвучних прегледа	П-10х
Писање упута за консултативни преглед - физијатра, ОРЛ, офталмолога и других специјалности	И-5х
Кућна посета детету с акутним обољењем	П-2х
Кућна посета детету са хроничним обољењем	П-2х

3. ИНТЕРНА МЕДИЦИНА (30 дана)

Знања:

Вештине:

Р - репродукује

П - посматра

И - изводи

КАРДИОЛОГИЈА (5 дана)	
Интернистичка анамнеза и физикални преглед у кардиолошкој пријемној амбуланти	И-10х
Регистровање и интерпретација ЕКГ-а	И-10х
Мерење артеријске тензије	И-10х
Ултразвучни преглед срца	П-10х
Давање и.в. терапије	П-10х
Кардио - пулмонална реанимација	П (И)
Праћење пацијената до коронарне јединице и његово збрињавање	П
Убацивање привременог паце - маркера	П
ПУЛМОЛОГИЈА (5 дана)	
Интернистичка - пулмолошка анамнеза у плућној пријемној амбуланти	И-10х
Интернистички - пулмолошки физикални преглед	И-10х
Спирометрија	И-10х
Гасна анализа	И-10х
Очитавање РТГ снимка	Р-10х
Давање терапије и.в.	И-5х
Давање инхалаторне терапије	И-5х
Бронхоскопија	П-5х
ГАСТРОЕНТЕРОЛОГИЈА И ЕНДОКРИНОЛОГИЈА	
Интернистичка - гастроентеролошка анамнеза у пријемној амбуланти	И-10х
Интернистички - гастроентеролошки физикални преглед	И-10х
Дијагностика и терапија гастроентеролошких болести	П-10х

Лечење улкусне болести	Р
Хитна стања у гастроентерологији	П
Интернистичка - ендокринолошка анамнеза у пријемној амбуланти	И-10х
Интернистички - ендокринолошки физикални преглед	И-10х
Дијагностика и терапија ендокринолошких болесника	П-10х
Лечење шећерне болести	Р
Хитна стања у ендокринологији	П
НЕФРОЛОГИЈА И ХЕМАТОЛОГИЈА (5 дана)	
Интернистичка - нефролошка анамнеза у пријемној амбуланти	И-10х
Интернистички - нефролошки физикални преглед	И-10х
Дијагностика и терапија нефролошких болесника	И-10х
Хемодијализа	П-10х
Хитна стања у нефрологији	П
Интернистичка - хематолошка анамнеза у пријемној амбуланти	И-10х
Интернистички - хематолошки физикални преглед	И-10х
Дијагностика и терапија хематолошких болесника	И-10х
Анемије и њихово лечење	Р-10х
Хитна стања у хематологији	П

4. ГИНЕКОЛОГИЈА (15 дана)

Знања:

Вештине:

Р - репродукује

П - посматра

И - изводи

Гинеколошка анамнеза	И-10х
Гинеколошки преглед	И-5х
Формирање гинеколошке историје	И-5х
Дијагностичке процедуре у гинекологији	И-2х
Гинеколошке мале хируршке интервенције	И-2х
Гинеколошке операције	П-2х
Преоперативна припрема и постоперативна нега и терапија	Р
Инфламаторне промене у малој карлици	Р
Рано откривање малигну обольења гениталних органа	П-5х
Малигноми гениталних органа	Р
Контрацепција и непосредна посткоитална контрацепција	Р
Јувенилна гинекологија	Р
Хитна стања у гинекологији	П-2х
Акушерска анамнеза	И-5х
Акушерски преглед	И-5х
Формирање акушерске историје	И-5х
Дијагноза трудноће	И-5х
Поремећаји у раној трудноћи	Р
Вођење нормалне трудноће	Р
Припрема труднице за порођај	И-5х

Клизме	П-2х
Пункција плуралне шупљине	П-2х
Постављање уринарног катетера	И-2х
Привремена имобилизација	И-5х

II. ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРАВНИЧКОГ СТАЖА ЗА ДОКТОРЕ МЕДИЦИНЕ ЧИЈЕ ОСНОВНЕ СТУДИЈЕ ТРАЈУ ПЕТ ГОДИНА

а) План приправничког стажа за докторе медицине:

1. Општа медицина	75 дана
- у служби хитне медицинске помоћи у дому здравља односно у заводу за хитну медицинску помоћ	15 дана
2. Здравствена заштита жена	40 дана
- у породилишту	10 дана
3. Здравствена заштита деце	40 дана
4. Здравствена заштита радника	15 дана
5. Интерна медицина	35 дана
6. Општа хирургија	35 дана
7. Неуропсихијатрија	30 дана
8. Пнеумофтизиологија	10 дана
9. Оториноларингологија	8 дана
10. Заразне болести	8 дана
11. Офталмологија	8 дана
12. Физикална медицина и рехабилитација	10 дана
13. Судска медицина	8 дана
14. Хигијенско епидемиолошка заштита	25 дана
15. Кожне и венеричне болести	10 дана
16. Социјална медицина	8 дана

б) Програм приправничког стажа за докторе медицине

У току приправничког стажа доктор медицине се обучава у обављању:

- здравственог васпитања за очување и подизање општег здравственог стања са посебном пажњом на поједине добне групе, промене везане за адолесценцију, трудноћу, старост, инвалидност и др. (исхрана, водоснабдевање, развој личности, сексуално васпитање, становање, одмор и др), као и за рад на планирању породице;

- систематског здравственог надзора, а нарочито одојчади, деце пред упис у школу и за време школовања, радника на радним местима са повећаним ризиком по здравље, у заштити од професионалних обољења и повреда и др;

- специфичне заштите у односу на личну хигијену, одређене факторе ризика по здравље људи, болести и повреде, а нарочито код акутних и заразних обољења посебно АИДС-а, масовних незаразних обољења (шећерна болест, рак, кардиоваскуларне болести, плућна обољења и др).

У оквиру примарне здравствене заштите упознаје се са законом и програмима и другим актима донетим на основу закона, упознаје и овладава методама вакцинације, садржајима систематских прегледа, методама здравствено-васпитног рада, рада патронажне службе, хемиопрофилактике, самоконтроле и др. и непосредно учествује у њиховој примени.

Зависно од области медицине:

- обучава се у раној дијагностици (укључујући методе самоконтроле), благовременом и ефикасном лечењу најчешћих стања обољења и повреда и заштити од неспособности;

- савладава знањима, техникама и методима клиничког прегледа, постављању почетне и коначне дијагнозе, као и "скрининг" методама; упознаје индикације и потребу коришћења консултативних специјалистичких и конзилијарних прегледа, лабораторијских, рендген, ЕКГ, ултразвучних и др. помоћних дијагностичких метода, као и индикације за упућивање на болничко лечење; упознаје методе и садржаје континуираног надзора над хроничним болесницима; учи да прописује лекове и санитетски материјал и помоћна медицинска средства у складу са фармакотерапијском доктрином као и да распознаје нежељена дејства лекова, да припреми и врши медицинску обраду болесника за упућивање на оцену радне способности;

- учествује у кућном лечењу оболелих и повређених и у пружању хитне медицинске помоћи у здравственој установи, ван здравствене установе и током транспорта (методе медицинске помоћи код "кардијал арест-а", акутних тровања, престанка дисања, топлотног удара, дехидратације, опекотина, перфорације унутрашњих органа и др);

- упознаје се са принципима здравствене заштите за случај ванредног стања и рата, а посебно пружања хируршке помоћи, медицинске помоћи код хемијско-биолошких и јонизујућих оштећења;

- овладава техником порођаја и ревизије материце;

- упознаје методе: одређивања крвних група, индикације и технику давања трансфузије крви и крвних компоненти, антишок терапије, асистираних дисања, оксигенотерапије, заустављања крварења, заштите у високофербилним стањима, локалне анестезије, вађење доступних страних тела, сукције, инфузије, имобилизације, медицинске мере код пнеумоторакса, оспособљавање за

одговарајући транспорт до друге здравствене установе, категоризације мокраћне бешике, разних врста пункција и евакуација, терапијских клизми, интубације и трахеотомије, парацентезе, тампонаде носа и др. Оспособљава се за вршење амбулантних хируршких интервенција (обраду ране и др);

- обучава се у постављању индикација за рехабилитацију и практичној примени одређених метода рехабилитације.

У појединим гранама медицине, односно областима здравствене заштите, доктор медицине се посебно оспособљава, и то у области:

Хигијенско-епидемиолошке заштите: упознаје се са основним принципима и мерама у вези са хигијеном исхране, школском хигијеном, хигијеном рада, отклањањем отпадних материја, основама заштите од јонизујућег зрачења, снабдевањем становништва здравом пијаћом водом и др. Учествоје у спровођењу анкета о водним објектима, домаћинствима, школама и др. Овладава техником узимања и слања на преглед узорака ваздуха, воде, намирница и предмета опште употребе и законским прописима из ове области; упознаје се са мерама на спречавању и сузбијању заразних болести и епидемија и практично их спроводи; врши епидемиолошка извиђања и епидемиолошке анкете; упознаје се са израдом анализе и њиховом практичном применом; упознаје се са прописима и њиховом практичном применом у спречавању и сузбијању заразних болести, о обавезним имунизацијама, серопротекцији, хемиопротекцији, о клицоношама и др.

Кожних и венеричних болести: упознаје се са амбулантним радом и овладава техником дијагностике и терапије најчешћих кожних обољења и болести које се преносе полним путем, учествује у примени дерматолошке терапије; упознаје се са принципима епидемиолошког приступа болестима које се преносе полним путем.

Социјалне медицине: упознаје се са основним принципима здравствене заштите, а посебно примарне здравствене заштите, праћења и проучавања здравственог стања становништва и израдом одговарајућих елабората; упознаје методе планирања и програмирања у здравству, сарађује у изради планова и програма и њиховој евалуацији, савладава основе здравствене статистике и практично их примењује; упознаје елементе за процену квалитета здравствене заштите и здравственог стања становништва, упознаје се са местом и улогом здравственог васпитања у здравственој заштити и овладава методологијом здравствено-васпитног рада у свакодневној пракси, упознаје се са основном концепцијом организације здравствене делатности, нормативима и стандардима у раду здравствене службе и основама економије у здравственој заштити.

Судске медицине: врши обдукције. Увежбава класификацију и квалификацију механичких, физичких и токсичких повреда. Упознаје се са одредбама кривичног закона о раду лекара који непосредно обавља здравствену

делатност, као и лекара - судског вештака. Практично ради на поступцима при издавању лекарских уверења.

III. ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРАВНИЧКОГ СТАЖА ЗА ДОКТОРЕ СТОМАТОЛОГИЈЕ

а) План приправничког стажа за докторе стоматологије:

1. Превентивна и дечја стоматологија	70 дана
2. Ортопедија вилица	30 дана
3. Болести зуба	65 дана
4. Парадонтологија и орална медицина	60 дана
5. Стоматолошка протетика	70 дана
6. Орална хирургија	40 дана
7. Максилофацијална хирургија са хитном медицинском и стоматолошком помоћи	30 дана

б) Програм приправничког стажа за докторе стоматологије:

1. Превентивна и дечја стоматологија: доктор стоматологије се у области дечје стоматологије обучава у обављању:

- здравственог васпитања за очување и подизање оралног здравља, са посебном пажњом на поједине добне групе (исхрана, орална хигијена, флуор профилакса и др.);

- систематског здравственог надзора у области обољења уста и зуба, а нарочито одојчади, мале деце, предшколске деце, за време школовања, запослених на радним местима са повећаним ризиком по здравље уста и зуба, трудница и др.;

- специфичне заштите у односу на личну хигијену, одређене факторе ризика по здравље људи, а нарочито код акутних и заразних обољења, посебно AIDS-а;

- превентивно-терапијских мера у спречавању обољења уста и зуба, посебно програма заливања фисура.

У оквиру дечје стоматологије, упознаје се са прегледом, дијагностиком и планом терапије обољења уста и зуба у деце (у време млечне, мешовите и сталне дентиције), заштитом пулпе, материјалима за испуне, вађењем млечних и сталних зуба у деце, првом помоћи у области дечје стоматологије, дијагностиком и терапијом повреда зуба, дијагностиком и терапијом херпетичног стоматита, дијагностиком и терапијом катаралног гингивита у деце.

У оквиру примарне здравствене заштите, упознаје се са законима и прописима (посебно Законом о флуорисању воде за пиће) и подзаконским актима,

уознаје се и овладава методама систематских прегледа и санације у области стоматологије, здравствено-васпитног рада и учествује у њиховој примени.

Уознаје посебне програме превентивне стоматолошке заштите и учествује у њиховом спровођењу.

2. Ортопедија вилица: уознаје се са етиологијом неправилности орофацијалног система, клиничком дијагностиком, распрострањеношћу малоклузија у нас; посебно се уознаје са применом превентивних мера у циљу спречавања малоклузија у доба трудноће, код одојчета, млечне и мешовите дентиције (спречавање штетних навика, контрола ницања зуба, спречавање формирања неправилних функција, вежбе шпатулом за спречавање обрнутог преклопа секутића и др.), са применом интерцептивних мера (брушења зуба код принудних загрижаја) и са терапијом благих форми малоклузија (миофункционалне вежбе и са и без помагала, подвеза браде, примена вестибуларне плоче и др.); уознаје се са разним дијагностичким и терапијским методама у лечењу неправилности стоматогнатног система.

3. Болести зуба: уознаје се са прегледом, дијагностиком и планом терапије обољења зуба; припремом каријесних кавитета за испуне (препарација кавитета I и V класе); заштитом пулпе; пуњењем кавитета класичним и савременим материјалима; обликовањем и полирањем испуна; израдом инлеја; дијагностиком обољења пулпе и пародонцијума; поступком код ургентних стања (прва помоћ) из области болести зуба, лечењем једноставних каналних система; уознаје се са могућностима савремених ендодонтских техника обраде, метода и материјала оптурације канала корена.

4. Пародонтологија и орална медицина: уознаје се са узроцима пародонтопатија и болести уста и распрострањеношћу ових обољења код нас; савладава превентивне мере у области пародонтопатија (професионалну и индивидуалну негу уста и зуба) дијагностику пародонтопатије и болести уста (клиничку и рендгенолошку) и секундарну превенцију пародонталних обољења (уклањање каменца, конкремената и др.); уознаје се са могућностима хируршког лечења пародонтопатија и манифестацијама системских обољења у усној дупљи, биолошким и биохемијским тестовима у дијагностици обољења меких ткива уста.

5. Стоматолошка протетика:

а) фиксна протетика (35 дана): уознаје се са дијагностиком и планирањем фиксних зубних надокнада у пуном и прекинутом зубном низу; припремним поступцима препротетског збрињавања; клиничким поступцима израде различитих фиксних зубних надокнада (брушењем зуба носача за фиксне зубне надокнаде, узимањем отисака савременим отисним материјалима, регистрацијом висине загрижаја, заштитом брушених зуба, цементирањем фиксних зубних надокнада); различитим методама збрињавања депулпираних зуба; уклањањем дотрајалих фиксних зубних надокнада; припремом ретенционих зуба за

прихватање елемената парцијалне протезе и планирањем наменских фиксних надокнада.

б) мобилна протетика (35 дана): упознаје се са планирањем у препротетском припремом безубих пацијената за израду тоталне протезе; клиничким поступцима у изради тоталне протезе применом различитих метода узимања отисака; контролним прегледима (оклузија, промене на меким ткивима, хигијенски аспекти); репаратуром тоталне протезе; различитим методама подлагања тоталне протезе; планирањем и припремом крезубих пацијената за израду различитих облика парцијалних протеза; избором везних елемената парцијалне протезе и израдом комплексних парцијалних протеза; контролним прегледима пацијената са парцијалним протезама (хигијенски аспекти, утицај на мека ткива, зубе и носаче и др.); репаратуром и подлагањем парцијалних протеза; лабораторијским поступцима израде металног скелета парцијалних протеза; израдом имедијатних протеза.

6. Орална хирургија: дијагностика обољења зуба и уста која захтевају оралнохируршке интервенције; постављање индикације и контраиндикације за вађење изниклих и неизниклих зуба; постављање индикације за хируршко лечење периапикалних лезија; упознавање са ортодонско-хируршком терапијом импактираних зуба; терапија дентогених инфекција; припрема локалне анестезије; вађење зуба; вађење зуба код пацијената ризика; заустављање крвављења; лечење компликација вађења зуба; принципи стерилизације.

7. Максилофацијална хирургија са хитном медицинском и стоматолошком помоћи: упознаје се са ургентним стањима у медицини и стоматологији и обучава се у пружању прве помоћи, посебно код повреда максилофацијалне регије (омогућавање проходности дисајних путева, заустављање крварења, збрињавање повреда меких ткива, привремена имобилизација, конзервативно лечење прелома костију лица и вилица и повреда зуба); лечењем амбулантних и хоспитализованих пацијената са инфекцијама лица, вилица и врата; лечењем бенигнух и малигнух тумора максилофацијалне регије, са посебним освртом на рану дијагностику у обиму потребном за тријажу; планирањем и преоперативним и постоперативним третманом пацијената са деформитетима максилофацијалне регије.

IV. ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРАВНИЧКОГ СТАЖА ЗА ДИПЛОМИРАНЕ ФАРМАЦЕУТЕ

а) План приправничког стажа за дипломиране фармацеуте

1. Фармацеутска технологија и фармакологија - 8 месеци и 20 дана
2. Контрола лекова - 3 месеца
3. Социјална фармација - 10 дана

б) Програм приправничког стажа за дипломиране фармацеуте

1. Фармацеутска технологија и фармакологија

Стаж у апотеци - 6 месеци и 20 дана.

Приправник се упознаје са готовим лековима (фармацеутски облик, јачина, паковање, терапијска примена), магистралним и галенским лековима и њиховом израдом, процесима издавања лекова на рецепт и продаје традиционалних, хомеопатских и лекова чији је режим издавања без рецепта, снабдевањем лековима и медицинским средствима и вођењем одговарајуће документације и евиденције, приступом спровођењу превентивних мера за очување и заштиту здравља становништва, праћењем савремених стручних и научних достигнућа у области фармакотерапије и израде магистралних и галенских лекова, информисањем грађана и медицинских радника о лековима и одређеним врстама медицинских средстава и пружањем савета пацијентима о њиховој правилној употреби, праћењем нежељених реакција на лекове и медицинска средства, и другим пословима фармацеутске здравствене делатности.

Стаж у болничкој апотеци – 2 месеца.

Приправник се упознаје са пословима фармацеутске здравствене делатности који се спроводе на секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите: израдом, руковањем и издавањем лековитих препарата, као што су ињекције, интравенске инфузије, концентрати и прашкови за ињекције и интравенске инфузије, раствори за хемодијализу, перитонеалну дијализу и иригацију, препарати за очи, и други стерилни, као и нестерилни лековити препарати и медицинска средства.

2. Контрола лекова

У лабораторији за контролу лекова приправник се упознаје са добром контролном лабораторијском праксом којом се врши контрола квалитета лекова и медицинских средстава, у складу са европском, националном фармакопејом или другим признатим фармакопејама или провереним методама анализе, односно магистралним формулама. Практично ради на испитивању степена чистоће и квалитативно-квантитативној анализи готових, магистралних и галенских лекова и медицинских средстава: одређује физичке константе, изводи танкослојну гоматографију и карактеристичне реакције лековитих супстанци са реагенсима; одређује садржај лековите супстанце као и потенцијалних нечистоћа у фармацеутским облицима применом одговарајућих техника инструменталне анализе.

3. Социјална фармација

Приправник се упознаје са системом и начелима здравствене заштите и организацијом здравствене службе, са људским правима и вредностима у здравственој заштити и правима и дужностима пацијента, методама планирања развоја здравствене заштите, планом мреже здравствених установа, посебно апотека, учествује у изради планова и програма активности везаних за спровођење фармацеутске здравствене делатности, њиховом праћењу, анализи и евиденцији.

Приправник се упознаје са основама здравствене статистике и основама фармакоекономије, у циљу рационализације трошкова спровођења утврђених терапијских протокола.

V. ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРАВНИЧКОГ СТАЖА ЗА ДИПЛОМИРАНЕ ФАРМАЦЕУТЕ – МЕДИЦИНСКЕ БИОХЕМИЧАРЕ

а) План приправничког стажа за дипломиране фармацеуте - медицинске биохемичаре

1. Медицинска биохемија – 7 месеци и 2 недеље
2. Лабораторијска хематологија и хемостаза – 2 месеца
3. Санитарна хемија – 5 недеља
4. Токсиколошка хемија – 5 недеља
5. Правна регулатива у области медицинске биохемије, токсиколошке хемије и санитарне хемије - у току трајања приправничког стажа

Приправнички стаж дипломирани фармацеут – медицински биохемичар обавља у биохемијској, токсиколошкој лабораторији и лабораторији санитарне хемије.

б) Програм приправничког стажа за дипломиране фармацеуте – медицинске биохемичаре

У току приправничког стажа приправник треба да примени знања и савлада вештине које је стекао у току студирања. Независно од типа здравствене установе у којој обавља стаж (дом здравља, болница, клинички центар, приватна лабораторија) дипломирани фармацеут – медицински биохемичар мора обавезно савладати програм приправничког стажа кроз практичан рад и упознавање са пословима које се спроводе на примарном, секундарном и терцијарном нивоу здравствене делатности. Тпком обављања приправничког стажа у биохемијској, токсиколошкој и санитарној лабораторији приправник се упознаје са:

- организацијом рада и особљем лабораторије, поделом послова и одговорности, распоредом просторија у лабораторији, опремом, врстама анализа које лабораторија изводи, издавањем резултата и вођењем лабораторијске документације, стручном литературом у лабораторији, процедурама и упутствима

за рад у лабораторији, правилима понашања (у међусобним комуникацијама запослених, са пацијентима и другим здравственим радницима и сарадницима), мерама заштите на раду.

1. Медицинска биохемија

1) биолошки материјал: врсте и начини узимања биолошког материјала, пријем и тријажа биолошког материјала, примена стандардизованих поступака у узорковању, руковању и чувању биолошког материјала;

2) прављење раствора: припрема хемикалија и посуђа, мерење супстанци, израда раствора поштујући захтеве за израду раствора, адекватно чување раствора;

3) упознавање са аутоматизацијом у медицинско-биохемијским лабораторијама:

а) Биохемијски и хематолошки анализатор: упознавање са принципом рада апарата и самосталан рад на апарату уз надзор ментора и коришћење стручне литературе;

б) Коагулометар, имунохемијски анализатор, апарат за читавање тест-трака за урин, пламени фотометар, анализатор за одређивање туморских маркера и хормона са различитим технолошким принципом мерења (луминометрија, хемилуминисценција, итд.) – зависно од опремљености лабораторије: упознавање са принципом рада апарата и анализама које се раде у лабораторији;

4) упознавање са узроцима варијабилности резултата лабораторијских анализа:

а)	преаналитички фактори: утицај начина узимања узорака крви, хемолиза, грешке у обележавању узорака, промене у узорку након вађења крви, исхрана, стрес, положај тела, физички напор, циркадијални ритам, трудноћа, фармаколошки активне супстанце и лекови и др;
б)	аналитички фактори: утицај лекова, антикоагуланаса и других биохемијских параметара (хемоглобин, билирубин, липоди, имуноглобулини) на аналитички поступак одређивања биохемијских параметара;
ц)	постаналитички фактори: исписивање и издавање резултата, интерпретација и валидација резултата, вођење лабораторијске документације.

5) извођење општих, клинички – релевантних анализа: пре извођења анализе приправник се упознаје са: методом одређивања, биолошким материјалом из кога се врши одређивање, начином узорковања, факторима који утичу на избор методе одређивања, референтним интервалима и клиничком применом, интерпретацијом резултата, ограничењима методе, другим методама за одређивање датог параметра, литературом.

Супстрати и метаболити, липиди, електролити, елементи у трагу, протеини: глукоза, уреја, креатинин, мокраћна киселина, билирубин (укупан и директан), холестерол, HDL-холестерол, LDL-холестерол (рачунски), триглицериди, гвожђе, TIBC, калцијум, фосфат, натријум, калијум, хлориди, укупни протеини, албумин, C-реактивни протеин.

Ензими: аспартат-аминотрансфераза, аланин-аминотрансфераза, алкална фосфатаза, α -амилаза, лактат-деhidрогеназа, креатин-киназа, липаза, γ - глутамилтрансфераза.

Тест оптерећења: глукозом, клиренс креатинина.

6) преглед урина: изглед, боја, рН, релативна густина, хемијски преглед тест тракама и хемијским методама за поједина конституенте урина, конфирматорни тестови, микроскопски преглед седимента урина, интерпретација резултата прегледа урина (протеинурија, микрохематурија, леукоцитурија и др);

7) преглед фецеса: окултно крварење;

8) упознавање са принципима осигурања квалитета рада и рационалне лабораторијске дијагностике: унутрашња и спољашња контрола квалитета рада у лабораторији, утврђивање грешке применом контролних карти и контролних правила, утицај грешке на резултат лабораторијског одређивања и клиничку одлуку, упознавање са значајем мерне несигурности, учешће у консултацијама са осталим здравственим радницима у циљу рационалне и економичне лабораторијске дијагностике и избора релевантних анализа и протокола у дијагностици, лечењу и праћењу пацијената.

2. Лабораторијска хематологија и хемостаза

Одређивање комплетне крвне слике на хематолошком бројачу (еритроцити, хематокрит, еритроцитни индекси, леукоцити, леукоцитарна формула, тромбоцити), интерпретација резултата крвне слике добијене на хематолошком бројачу, израда крвног размаза и микроскопско одређивање леукоцитарне формуле, микроскопско одређивање леукоцита и тромбоцита, одређивање ретикулоцита, седиментација еритроцита, одређивање фибриногена, одређивање протромбинског времена и активираниог парцијалног тромбoplastинског времена, контрола антикогулантне терапије.

Зависно од нивоа здравствене делатности којој лабораторија припада приправник може учествовати у извођењу других специјализованих анализа из области биохемије и хематологије.

3. Санитарна хемија

1) узорци и узимање узорака: правилан избор хомогеног узорка, правилно узимање узорка, фактори који утичу на стабилност узорка;

2) документација у санитарној лабораторији: захтев за анализу, интерпретација резултата, писање и издавање мишљења;

3) осигурање квалитета рада у санитарној лабораторији: упознавање са основним принципима унутрашње и спољашње контроле квалитета рада у лабораторији санитарне хемије;

4) израда раствора: специфичности прања и припреме посуђа, мерење хемикалија и израда раствора, адекватно обележавање и чување раствора;

5) испитивања квалитета и здравствене исправности намирница, пијаћих вода и предмета опште употребе: основне методе анализе намирница, пијаћих вода и предмета опште употребе, које обухватају гравиметријске, волументријске, полариметријске, спектрофотометријске, колориметријске и хроматографске технике, процена квалитета и здравствене исправности намирница на основу одређивања нутримената (протеина, липида, угљених хидрата, минералних материја, витамина), воде, адитива и контаминаната, одређивање физичких и хемијских параметара у води за пиће и предметима опште употребе, израчунавање енергетске вредности намирница и дијететских производа, процена прилагођеност састава дијететских производа специфичним нутритивним потребама, критичко тумачење информације на декларацијама.

4. Токсиколошка хемија

1) узорци и узимање узорака: правилан избор и узимање узорака, фактори који утичу на стабилност узорка;

2) документација у токсиколошкој лабораторији: токсиколошки захтев и налаз, интерпретација резултата;

3) осигурање квалитета рада у токсиколошкој лабораторији: упознавање са основним принципима унутрашње и спољашње контроле квалитета рада у токсиколошкој лабораторији;

4) израда раствора: специфичности прања и припреме посуђа, мерење хемикалија и израда раствора, адекватно обележавање и чување раствора;

5) токсиколошка испитивања: зависно од типа лабораторије у којој приправник обавља стаж изводи се програм а) или б);

а) клиничко-токсиколошка испитивања: биолошки материјал – скрининг процедуре, крининг лекова и њихових метаболита у телесним течностима, одређивање садржаја етил алкохола у крви, идентификација опојних

дрога у урину, биомаркери експозиције и ефекта при тровању металима и органским растварачима, основни елементи процене ризика на здравље људи;

б) екотоксиколошка испитивања: узорковање ваздуха, воде и земљишта, одређивање садржаја најзначајнијих аерозагађивача (SO₂, NO_x, честица прашине, аероседминет) одређивање садржаја токсичних метала и фенола у водама, основни елементи еколошке процене ризика.

5. Правна регулатива у области медицинске биохемије, токсиколошке хемије и санитарне хемије

Општи закони из области здравства, као и упознавање са законском регулативом која се односи на квалитет и здравствену исправност намирница, воде за пиће и предмета опште употребе, адитива, отрове и опојне дроге.

VI. ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРАВНИЧКОГ СТАЖА ЗА ЗДРАВСТВЕНЕ РАДНИКЕ СА ВИШОМ ШКОЛСКОМ СПРЕМОМ

1. План и програм приправничког стажа за вишу медицинску сестру - техничара:

- рад у припремној здравственој заштити - 2 месеца;
- рад у стационарној здравственој установи - 4 месеца.

Оспособљава се за самосталан рад на здравственој нези оболелих и повређених, спровођењу здравственог васпитања, руковању одређеним медицинским апаратима, вођењу медицинске документације и евиденције; извођењу дијагностичких, терапеутских рехабилитационих мера; едукацији здравствених радника, спровођењу одређених програма здравствене заштите; руковођењу рада медицинских сестара у одређеној служби, одељењу укључујући планирање њиховог рада, распоређивање, координацију, стручно-методолошко усмеравање и евалуацију.

Оспособљава се за рад у ванредним стањима на контроли и пружању помоћи у одржавању виталних функција, за учешће у тријажи оболелих и повређених.

Требује, чува, дистрибуира и контролише употребу лекова и санитетског материјала; организује и контролише рад на одржавању хигијене и спречавању интрахоспиталних инфекција.

2. План и програм приправничког стажа за вишег радиолошког техничара:

- радиолошка дијагностика - 4 месеца;
- радиотерапија - 1 месец;

- нуклеарна медицина - 1 месец.

Радиолошка дијагностика - оспособљава се за рад на рентген апаратима у: а) општој радиологији по системима, б) специјалној радиологији - контрастни прегледи, в) за интервентне радиолошке методе, г) компјутеризованој томографији, д) ултразвучној дијагностици и магнетној резонанци.

Радиотерапија - руковање високоволтажним апаратима и другим уређајима за спровођење зрачне терапије.

Нуклеарна медицина - примена радиоактивних изотопа у медицинској дијагностици, руковање уређајима и апаратуром која се користи у нуклеарној медицини.

3. План и програм приправничког стажа за вишег дијететичара - нутрициониста:

- исхрана здравих људи - 3 месеца;
- исхрана болесника - 3 месеца.

Оспособљава се за самосталан рад на реализацији норматива, изради рецептура, јеловника и асортимана јела, врши контролу правилне обраде и припремања намирница, организује пренос и чување хране у самом објекту и ван њега, води бригу о одржавању хигијене запосленог радника, опреме и уређаја; - оспособљава се за узимање дијеталне анамнезе, упознаје и спроводи здравствено-нутрициони васпитни рад и води нутрициону документацију и других средстава за вођење евиденције у области здравствене и нутриционе заштите и састављању прописаних извештаја.

4. План и програм приправничког стажа за вишег санитарно-еколошког техничара:

- служба медицине рада у дому здравља, заводу за здравствену заштиту радника, односно институту за медицину рада - 1 месец,
- служба за хигијену и медицинску екологију - 1 месец,
- служба за унапређење исхране - 1 месец,
- служба за епидемиологију - 1 месец,
- служба здравствене статистике и информатике - 15 дана,
- лабораторије - 15 дана,
- радна организација (служба заштите на раду) - 1 месец.

Укључује се у осамостаљује за рад на санирању и унапређењу радне и животне средине (испитивања аерозагађења, микроклиме, буке, зрачења); сагледавању санитарно-хигијенског стања објеката, хране,намирница, брисева и другог материјала за лабораторијске анализе и по потреби врши основне анализе и израђује извештаје. Обавља дезинфекцију водоводних инсталација, контролу

успеха дезинфекције; врши претходно и периодично испитивање санитарно-хигијенских услова у радној средини.

5. План и програм приправничког стажа за вишег физиотерапеута и вишег радног терапеута:

- служба физикалне медицине и рехабилитације - 6 месеци.

Виши физиотерапеут осамостаљује се: у обављању и оцени радне способности пацијената, осамостаљује се у обављању физиотерапеутских мера, контроли стања пацијената и програма физикалне терапије, обавља патронажни рад, води стручну документацију, као и све административне послове везане за свој домен рада.

Виши радни терапеут осамостаљује се: у обављању терапеутске функционалне процене стања пацијента, реализацији терапеутских програма - плана лечења у здравственој установи и у кући, контроли стања пацијента - врши корекцију и допуну плана, израду помагала, оцену радне способности и професионалну процену и припрему, професионално усмеравање и оспособљавање, едукацију пацијената у вези са болешћу у домену радне терапије, вођење терапеутске документације и евиденције, као и едукација породице - родитеља ако је дете у питању.

6. План и програм приправничког стажа за вишег зубног техничара:

- лабораторијска израда мобилних надокнада - 1 месец,
- лабораторијска израда скелетираних надокнада - 1 месец,
- лабораторијска израда металокерамичких надокнада - 1,5 месец,
- лабораторијска израда фиксних надокнада - 1,5 месец,
- лабораторијска израда максилофасцијалних протеза - 15 дана,
- ортопедија вилица и дечја протетика - 15 дана.

Оспособљава се и за самостално обављање специјализованих послова у изради металокерамичких и других фиксних надокнада и упознавање са израдом максилофацијалних протеза и сплинтова и свих врста ортодонтских апарата.

VII. ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРАВНИЧКОГ СТАЖА ЗА ЗДРАВСТВЕНЕ РАДНИКЕ СА СРЕДЊОМ ШКОЛСКОМ СПРЕМОМ

1. План и програм приправничког стажа за медицинску сестру - техничара (општи смер), педијатријску сестру, гинеколошко-акушерску сестру и медицинску сестру васпитача:

- у дому здравља - 3 месеца
- у стационарној здравственој установи - 3 месеца

1) за медицинску сестру техничара (општи смер) и педијатријску сестру

Оспособљавање кроз практичан рад за самостално обављање општих и специјализованих послова здравствене неге; усмеравање на савлађивање метода и поступака у циљу пружања здравствене заштите у домену примарне, секундарне или терцијарне превенције; примену методе асепсе и антисепсе и рад у асептичним условима, а посебно на спречавању интрахоспиталних инфекција и AIDS-а; упознавање основних принципа и циљева здравствено-васпитног рада и учествовање у спровођењу здравствено васпитања као интегралног рада у свакодневној пракси; упознавање са применом принципа исхране здравих и болесних људи; практичан рад на вођењу основне медицинске документације и евиденције.

2) за гинеколошко-акушерску сестру

Припрема потребан материјал, прибор и инструменте за рад; припрема болеснице за преглед и гинеколошке интервенције; обучава се у контроли виталних функција, спровођењу терапије и узимању материјала за анализе; припрема болесница за операцију и спроводи негу оперисаних болесница; води медицинску документацију; врши пријем и тријажу трудница; прати стања труднице у сва четири порођајна доба; спроводи здравствено-васпитни рад са трудницом и бабињаром; нега и контрола труднице код патолошких трудноћа; спровођење свих хигијенско-епидемиолошких мера и спречавање интрахоспиталних инфекција.

3) за медицинску сестру - васпитача

Оспособљава се за пријем и тријажу деце у установама за дневни боравак и специјализованим установама; одржава личну хигијену деце; спроводи исхрану детета, контролу виталних функција деце, раста и развоја; спроводи терапију (паретералну и прероралну); ради на адаптацији новопримљеног детета; припрема децу за узимање оброка и спавање, организује и спроводи слободне и усмерене активности деце; ради на формирању радних, социјалних, хигијенских и културних навика; примењује васпитне поступке у циљу што успешнијег емоционалног контакта (сестра - замена родитеља); сарађује са родитељима, води здравствену и педагошку документацију.

2. План и програм приправничког стажа за санитарно-еколошког техничара;

- у заводу за јавно здравље - 6 месеци

Прати стање у односу на кретање заразних болести, снабдевањем водом и диспозиције отпадних материјала и друге факторе околине који утичу на људско здравље, на подручју на коме делује здравствена установа; врши надзор над лицима запосленим у промету намирница и над другим лицима која подлежу здравственом надзору; издаје и води евиденцију санитарних књижица; води

евиденцију клицоноша; узима узорке за хемијска и микробиолошка испитивања и води потребну евиденцију; врши надзор над јавним и индивидуалним водним објектима као и објектима за диспозицију отпадних материја; учествује у испитивању животне и радне средине (загађеност ваздуха, бука, прашина); ради на пословима дезинфекције, дезинсекције и дератизације.

3. План и програм приправничког стажа за физиотерапеутског техничара:

- служба физикалне медицине и рехабилитације - 6 месеци

Оспособљавање кроз практичан рад за самостално обављање послова и задатака своје струке у циљу пружања здравствене заштите и спровођење терапијских процедура у области: фототерапије, термотерапије, хидротерапије, криотерапије, механотерапије, електротерапије, сонотерапије; вођење одговарајуће медицинске документације.

4. План и програм приправничког стажа за лабораторијског техничара:

- клиничко-биохемијска лабораторија - 2 месеца

- хематологија - 2 месеца

- у микробиолошкој лабораторији - 2 месеца

Узимање и пријем биолошког материјала од пацијената, обележавање, припрема за рад биолошког материјала; самостално извођење поверених анализа; упознавање са основним принципима рада апарата на којима изводи анализе.

5. План и програм приправничког стажа за фармацеутског техничара:

- апотека - 3 месеца

- болничка апотека - 1 месец

- галенска лабораторија - 2 месеца

Оспособљавање за практичан рад на изради свих галенских припрема који служе као база за даљу израду разних фармацеутских облика; припрема свих фармацеутских облика лекова за продају без рецепата; обављање дестилација и редестилације воде; врши стерилизацију одређених магистралних припремака и галенских лекова; издавање лекова без рецепата, завојног материјала, дијететских препарата, средстава за личну хигијену и козметичке препарате за потребе домова здравља и др.

6. План и програм приправничког стажа за стоматолошку сестру - техничара:

- превентивна и дечја стоматологија - 2 месеца

- болести зуба - 1 месец

- парадонтологија и болести уста - 1 месец
- орална хирургија - 1 месец
- стоматолошка протетика - 1 месец

Пријем пацијената и припрема за стоматолошке интервенције; припрема радног места за дијагностичке процедуре, конзервативну и хируршку терапију на одељењима предвиђеним планом приправничког стажа; припрема инструмената, прибора, лекова и материјала за стоматолошке интервенције на одељењима предвиђеним планом приправничког стажа и асистирање стоматологу за време извођења интервенција; распремање радног места после стоматолошких интервенција; дезинфекција и стерилизација инструмената и материјала; чишћење и дезинфекција прибора и апарата; контрола стерилизације; требовање и чување инструмената, материјала, лекова и потребног прибора и старање о њиховом правилном утрощу; вођење и чување стоматолошке документације; спровођење превентивних мера и здравствено-васпитни рад.

7. План и програм приправничког стажа за зубног техничара:

- фиксна протетика - 2,5 месеца
- мобилна протетика - 2,5 месеца
- ортодонски апарати - 1 месец

Израда свих фаза рада код једноделних ливених и фасетираних круница, делимичних круница, инлеја, надградњи, наменских круница свих врста мостова који су програмом предвиђени за четврти степен; израда свих фаза рада тоталних и парцијалних протеза (како класичних тако и скелетираних протеза и ретенционих елемената) од анатомског отиска до дефинитивне обраде и полирања као и израда свих врста репаратура парцијалних и тоталних протеза; израда ортодонских апарата од соклирања модела (израда различитих ортодонских кукица и опруга) до дефинитивне израде са уградњом елемената.

VIII. ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРАВНИЧКОГ СТАЖА ЗА ЗДРАВСТВЕНЕ САРАДНИКЕ СА ВИСОКОМ, ВИШОМ И СРЕДЊОМ ШКОЛСКОМ СПРЕМОМ

У зависности од врсте и степена школске спреме приправник се оспособљава за самостално обављање одређених послова здравствене заштите.